

Utbildningsdepartementet

SOU 2021:33 En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan

Yttrande över remiss från Utbildningsdepartementet

Nacka kommun lämnar följande synpunkter på ovan rubricerat betänkande.

Förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny årskurs 1 samt det nya lågstadiets innehåll och utformning (5.1-5.2)

Nacka kommun tillstyrker utredningens förslag om att en tioårig grundskola bildas genom att ersätta förskoleklassen med en ny årskurs 1 i grundskolan (*förslag 5.1*) samt att grundskolans syfte ska gälla där (*förslag 5.2*). Det kan konstateras att förskoleklassens har brottats med nackdelen att uppdraget är mer otydligt än skolans, varför reformen också bör kunna leda till en mer likvärdig utbildning för eleverna i skolstartsåldern än idag. Att förskoleklassen idag utgör en egen skolform medför en ytterligare övergång mellan skolformer för eleverna och försvårar kontinuiteten för eleverna och möjligheten för förskollärare och lärare att följa elevernas progression. Att förskoleklassen som egen skolform upphör och att, för sexåringar, istället införa årskurs 1 är därför positivt. Till skillnad från idag innebär reformen att eleverna kommer att omfattas av grundskolans ämnen, kunskapskrav och bestämmelser om särskilt stöd redan från när skolplikten inträder. Det innebär också att skolans uppdrag blir att varje elev ska ges förutsättningar uppnå en lägsta godtagbar kunskapsnivå och därutöver utvecklas så långt möjligt. Det är naturligt att samma syfte gäller i nya årskurs 1 som i övriga årskurser i grundskola respektive grundsärskola. Något annat skulle skapa otydlighet om uppdraget, vilket vore negativt för eleverna. Förändringarna är positiva för eleverna då förändringen främjar mer av tidigt insatt stöd och stimulans, vilket det finns tydligt forskningsstöd för är effektivt för att stärka kunskapsresultaten jämfört med att avvakta med insatser till senare under skolgången.

Det övergripande syftet med utredningens förslag är att stärka kunskapsresultaten.

Utredningen föreslår dock inte ökade kunskapskrav i nya lågstadiet eller i grundskolan i

övrigt. Det framgår inte av utredningen vad som avses med att stärka kunskapsresultaten. Nacka kommun önskar att utredningen tydliggjort detta.

Nacka kommun anser att det är positivt att grundsärskolan blir tioårig. Det bidrar till ökad likvärdighet jämfört med idag, när det inte finns förskoleklass för barn som tillhör särskolans målgrupp, trots att även dessa barn omfattas av skolplikt från och med höstterminen det år barnet fyller sex år.

Undervisning i ämnen och ämnesområden

Nacka kommun tillstyrker 5.2.2 *första stycket* i utredningen men avstyrker 5.2.2. *andra stycket* i utredningens förslag. Att eleverna ska ”ges goda förutsättningar för den fortsatta utbildningen” gäller redan samtliga elever, oavsett årskurs. Även det att undervisningen ska varieras i uttrycksform och arbetssätt gäller redan för elever i samtliga skolår, och inte bara för dem i de tidigaste. Föreslagen skrivning skapar otydlighet då ”undervisning som varieras i uttrycksform och arbetssätt” framstår som ett motsatsförhållande till strukturerad undervisning. Otydlighet uppstår genom att felaktigt ge intryck av motsättningar mellan exempelvis en strukturerad, lärarledd undervisning och en varierad undervisning. Ett annat exempel är att det skulle finnas en motsättning mellan att beakta lekens betydelse för lärandet och elevernas tillägnande av kunskaper inom ramen för grundskolans uppdrag. Förslagen signalerar en olycklig bristande tillit från statens sida på att professionen i skolan inte utan nya detaljregleringar skulle beakta alla de krav som redan finns på att undervisningen ska anpassas efter elevernas behov och förutsättningar i nya årskurs 1. Nacka kommun avstyrker mot ovanstående bakgrund den del av utredningens förslag 5.2.2 som avser ändring av den befintliga regeln om strukturerad undervisning i grundskolan. *Hur* undervisningen ska bedrivas är därtill professionens ansvar och inget som ska regleras av staten.

Den garanterade undervisningstiden i nya årskurs 1 ska vara tre timmar per skoldag och timplanerna ska utökas

Nacka kommun tillstyrker 5.2.3 i utredningen och ställer sig positiv till förslaget, både vad gäller antal garanterade undervisningstimmar och att dessa till övervägande del bör användas till undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och matematik. Utredningen menar att den garanterade undervisningstiden bör vara något högre i den nya årskurs 1 än den i dag lagstadgade tiden för förskoleklassen. Det kan konstateras att utredningens förslag dock endast innebär en *marginell* ökning av garanterade undervisningstimmar.

Ändringar i läroplaner

Nacka kommun tillstyrker 5.2.4 *stycke 1, 3 och 4* i förslaget. *Stycke 2* i förslaget avstyrks. Förslaget innebär att det i läroplanens del 1 och 2 bör framgå att ”det första året ska innehålla betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning, estetiska uttrycksformer...” Det är oklart om utredningen menar att undervisningen ska *innehålla* de nämnda inslagen. Om så är fallet anser Nacka kommun att skrivningen bör

finnas – istället för i läroplanens del 1 och 2 som i förslaget – under det centrala innehållet i kursplanen för respektive ämne. Om det däremot handlar om *hur* undervisningen i de olika ämnena ska bedrivas så bör skrivningen helt tas bort då det, att avgöra hur undervisning ska bedrivas, är ett ansvar för professionen och inget som ska regleras av staten. Det är därtill märkligt om staten skulle välja en sådan styrning för *en viss* årkurs i grundskolan. Samma sak gäller det att ”undervisningen ska ha en rik variation av uttrycksformer och arbetssätt”. Utredningens förslag i 5.2.4 som avser att införa regleringar om årskurs 1 i del 1 och 2 av grundskolans läroplan avstyrks därmed.

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska, svenska som andraspråk och matematik för blivande årskurs 2(3) samt kunskapskrav i nya årskurs 4(5), 7(8) och 10(11)

Nacka kommun är positiv till att kunskapskraven som nu finns i årskurs 1 utvidgas till att, förutom i läsförståelse, även innefatta grundläggande skrivförmåga samt grundläggande matematiskt tänkande inklusive taluppfattning. Nacka kommun anser dock är de ska finnas i nya årskurs 1 i stället för blivande årskurs 2. Kunskapskrav i nya årskurs 1 är av vikt för att signalera vad undervisningen förväntas leda fram till och tydliggöra vad varje elev ska lära sig.

Kunskapskrav i nya årskurs 1 medför att elevers behov av ledning och stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd synliggörs så att insatser sätts in i tid. Det blir också lättare att utvärdera att garantin för tidiga insatser i lågstadiet, som enligt utredningens förslag ska fortsätta gälla i det nya fyraåriga lågstadiet, uppfyllts. Mot bakgrund av ovanstående avstyrks den del av utredningens förslag 5.2.5, som avser att de första kunskapskraven ska finnas i årskurs 2 istället för i årskurs 1.

Förslaget i 5.2.6 tillstyrks i sin helhet av Nacka kommun.

Obligatorisk kartläggning av språklig medvetenhet och matematiskt tänkande i nya årskurs 1

Nacka kommun tillstyrker förslaget i 5.2.7 men anser att förslaget bör anpassas så att den obligatoriska kartläggningen genomförs relativt samlat i början av läsårsstart i nya årskurs 1, för att få en bild av elevernas utgångsläge när de börjar skolan.

Obligatoriska bedömningsstöd för att bedöma läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning i nya årskurs 2(3)

Förslaget avstyrks då det obligatoriska bedömningsstödet i nya årskurs 2 som avses i utredningens förslag 5.2.8 behöver anpassas så att bedömningen istället kan genomföras relativt samlat i slutet av nya årskurs 1, som stöd för att bedöma hur eleverna ligger till i förhållande till kunskapskraven för nya årskurs 1. Obligatoriskt bedömningsstöd för att bedöma läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning ska finnas i nya årskurs 1.

Befintliga godkännanden av enskilda huvudmän

Nacka kommun avstyrker den del av utredningens förslag 5.6.2 som avser att enskilda huvudmän som redan har godkännande för såväl förskoleklass som grundskola ska behöva ansöka om godkännande för nya årskurs 1. Skälet är att detta varken kommer att ha någon påverkan på utbildningens kvalitet för eleverna eller bidra positivt på annat sätt. Förslaget bidrar enbart till en ökad administrativ belastning jämfört med om ett nytt godkännande per automatik erhålls, på motsvarande sätt som utredningen föreslår ska ske för övriga årskurser i grundskolan som en enskild huvudman redan idag har godkännande för.

Nationella prov i årskurs 4(5), 7(8) och 10(11)

Nacka kommun tillstyrker förslaget i 5.2.9 i sin helhet.

De bestämmelser som gäller för behörighet i lågstadiet ska fortsättningsvis gälla

Nacka kommun tillstyrker förslaget 6.2.1 i sin helhet.

Behörighet att undervisa i nya lågstadiet

Nacka kommun avstyrker förslagen 6.2.2, 6.2.3 och 6.2.5 som alla handlar om att vissa förskollärare ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundskolan, och i grundsärskolan under fem respektive åtta år. Vidare avstyrker Nacka kommun förslagen 6.4.2 och 6.4.3 som handlar om utbildning för att ge förskollärare behörighet i årskurs 1-2 respektive 1-4. Utredningens förslag innebär att flera olika varianter av behörigheter, varav en är förskollärare som helt saknar utbildning för undervisning i grundskolan, skulle förekomma i lågstadiet, under en övergångsperiod fram till 2031. Nacka kommun menar att detta skulle leda till otydlighet och medföra svårigheter: Otydlighet vad gäller syftet med nya årskurs 1 och det nya lågstadiet och svårigheter med att organisera verksamheten så att eleverna får kontinuitet i undervisningen under lågstadietiden. Förslagen tycks inte ha utgångspunkt i elevperspektivet. Nacka kommun kan konstatera att förskollärare och lärare som undervisar i nya lågstadiet kommer ha olika kompetenser under en lång tid. Nacka kommun ser en stor risk att förslagen medför en ojämn kvalitet på undervisningen i lågstadiet och att reformens syfte – att stärka kunskapsresultaten – därmed inte uppnås. Nacka kommun anser att förskollärare som arbetar i förskoleklass ska kunna genomgå utbildning för att uppnå behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1-4, motsvarande den behörighet som den nuvarande grundlärarutbildningen ger.

Statsbidrag för fortbildning av förskollärare

Nacka kommun tillstyrker förslaget i 6.4.4 i sin helhet. Det är positivt att statsbidrag utgår för fortbildning som syftar till att förskollärare blir behöriga att undervisa i årskurs 1-4.

Kompetensutvecklande insatser för lärare m.fl.

Nacka kommun avstyrker förslaget i 6.5. Lärare har redan utbildning och kompetens i att bedriva undervisning i ämnen, arbeta mot fastställda kunskapsmål och att bedöma varje elevs kunskapsnivå. Om reformen genomförs så är skillnaden för lärare som idag arbetar i

årskurs 1-3 att de kommer bedriva undervisning för en ny åldersgrupp, sexåringar. Det som behöver säkerställas är att dessa lärare har kompetens att bedriva undervisning för den nya åldersgruppen. Istället för fortbildning genom ett Förskolepedagogiskt lyft anser Nacka kommun att den kompetenshöjande insats som behövs är fortbildning i hur utveckling och lärande sker hos sexåringar och hur undervisning för denna åldersgrupp kan bedrivas.

De nya bestämmelserna tillämpas från och med läsåret 2026/27

Nacka kommun avstyrker förslaget i 7.1.1 eftersom förberedelsestiden, både inför det att bestämmelserna träder i kraft och att de ska tillämpas, är alltför lång.

En nationellt samlad implementering samt Stöd till huvudmännens lokala implementering

Nacka kommun tillstyrker förslaget i 7.1.2 och 7.1.4 i sin helhet.

Statsbidrag för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i lågstadiet
Avseende förslaget i 7.1.5 kan inledningsvis konstateras att det är nödvändigt med statsbidrag för att täcka de kostnader som uppstår i och med implementeringen av reformen.

Nacka kommun föreslår att staten följer upp att de föreslagna riktade statsbidragen för att säkerställa rätt kompetens i lågstadiet och för att möjliggöra implementering av reformen inte blir för administrativt betungande att ta del av för huvudmännen samt att staten fokuserar satsningarna på utbildningar som leder fram till kompetens för behörighet att undervisa i hela lågstadiet istället för att skapa en ny typ av utbildning som enbart ger kompetens för att undervisa i årskurserna 1 och 2. Att införa två typer av behörighet inom lågstadiet bedömer Nacka kommun varken är långsiktigt positivt för elevernas progression eller ekonomiskt rimligt. Om förslaget om två typer av behörighet inom lågstadiet ändå kvarstår behöver det utökade åtagandet som följer av detta kompenseras genom det generella statsbidraget.

Vad gäller *särskilt stöd* föreslår utredningen ingen ersättning till kommunerna för det utökade åtagande som det innebär att nya årskurs 1 omfattas av grundskolans regler om särskilt stöd. Grundskolans uppdrag innefattar att varje elev ges förutsättningar att uppnå en minsta godtagbar kunskapsnivå, angiven av kunskapskraven. Förskoleklassens uppdrag är inte på individnivå på motsvarande sätt och mer otydligt genom att skolformen inte omfattar skolans ämnen med dess kursplaner och kunskapskrav. Nacka kommun ställer sig därför frågande till utredningens bedömning att övergången från förskoleklass till grundskola inte skulle innebära mer av extra anpassningar och särskilt stöd, lämpligt anpassade efter ålder, till eleverna i nya årskurs 1. Det skulle exempelvis kunna handla om tid med speciallärare, såsom i Finland. Nacka kommun vill därför framhålla vikten av att kommunerna ersätts också för detta utökade åtagande. Det skulle också sända en viktig signal från statens sida om en förväntan på tidiga insatser för att i högre utsträckning än idag motverka att elever

senare får problem med inte minst läs- och skrivförmågan. Om detta inte är statens förväntan, är det mer oklart hur reformen är tänkt att uppnå sitt syfte.

Det kan även noteras att reformen är mer omfattande för *grundsärskolan* än grundskolan genom att förskoleklass idag inte finns för särskolans målgrupp. Därmed behöver särskolans lokaler byggas ut och anpassas i en större omfattning för att ta emot fler elever. Tillgången till behöriga lärare för särskolan är dessutom mycket låg redan idag och reformen ökar behovet av ytterligare behöriga lärare när antalet elever blir fler. Tidigare mottagande i grundsärskolan innebär också ökade krav på utredningsresurser, för att säkerställa att elever tillhör målgruppen för särskolan. Det är oklart i vilken utsträckning utredningen har beaktat dessa aspekter när de beräknat ersättningen till kommunerna. Utredningen framhåller också osäkerheten i deras kostnadsberäkningar gällande grundsärskolan. Nacka kommun vill mot ovanstående framhålla vikten av att staten följer upp att den kompensation kommunerna erhåller för reformen för grundsärskolan är rimlig och att ytterligare kompensation vid behov tillförs.

Övriga synpunkter

Nacka kommun konstaterar avslutningsvis att vissa av utredningens förslag signalerar bristande tillit från statens sida på att professionen i skolan inte skulle anpassa utbildningen för de yngsta eleverna utifrån deras behov och förutsättningar. Istället för att skapa sådana olyckliga signaler genom att föreslå särskilda formuleringar om en enskild årskurs i skolans regelverk bör staten fokusera på att åtgärda brister i lärarutbildningens kvalitet. Nacka kommun vill i detta sammanhang framhålla behovet av att staten ser över regelverket för högre utbildning, för att i praktiken göra det möjligt att släppa fram lärarutbildning i annan regi än statens. Utifrån hur centralt det är för skolor att kunna rekrytera behöriga lärare med adekvat kompetens motiverar det att ytterligare en eller flera lärarutbildningar än de befintliga kan prövas. Ett lämpligt första steg skulle kunna vara en försöksverksamhet. Det skulle kunna ge en positiv injektion för nya lösningar som främjar en högkvalitativ lärarutbildning.

Namn
Ordförande
XX-nämnden

Namn
xx direktör
XX-nämnden